

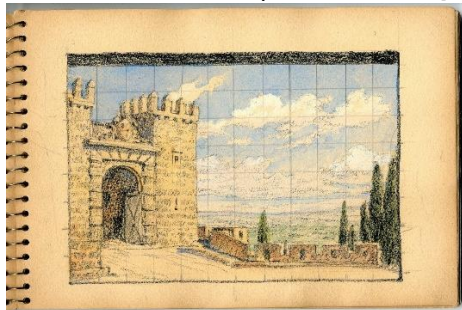
2. Több korszakon átívelő hatás, iskolateremtő mesterek

Oláh Gusztáv és Márk Tivadar

Oláh Gusztáv

HELY	SZÖVEG	KÉP	
3.1			
		Oláh Gusztáv és Kéméndy Jenő irányításával készül a <i>Parsifal</i> díszlete, 1924 [az egész felületet kitöltő, hátulról megvilágított kép]	

3.2	Oláh Gusztáv, díszlet- és jelmeztervező (Budapest, 1901 – München, 1956) A magyar operatörténet legnagyobb, legsokoldalúbb alakja, rendező, díszlet- és jelmeztervező, akinek élete 1921-es pályakezdésétől korai haláláig összefonódott az Operaházzal. Még a Műegyetem építész hallgatója, mikor Kéméndy Jenő scenikusnak hívja az Operához. Pályája innentől egyenletesen ível felfelé: díszlet-és jelmeztervező, scenikai felügyelő, majd főfelügyelő, az 1930-as évek közepétől rendező, később főrendező és balettigazgató is az Operában. A legnagyobb mesterekkel dolgozik együtt: Kéméndy Jenő mellett Márkus Lászlóval, a rendezők közül Hevesi Sándorral, Bánffy Miklóssal, és elsősorban Nádasdy Kálmánnal, akivel közösen alakította a színház arculatát az Operaház aranykorának nevezett évtizedekben. Zeneakadémiára is járt, kiváló muzsikusként mindig a zenéből kiindulva teremtette meg a színpadi látványt. Tervezőként és rendezőként alapvetően a realizmus mestere volt, ám alkalomszerű kirándulásai a modern művészet területére szintén igen eredményesnek bizonyultak. Oláh Gusztáv legnagyobb nemzetközi sikere. Respighi <i>A láng</i> című operájához fűződik, amit 1935-ben mutatott be az Operaház, Oláh rendezésében, díszleteivel és jelmezeivel, majd az előadás két olaszországi vendégjátékon, is óriási sikert aratott. Dolgozott tervezőként a milánói Scala számára, de rendezett és tervezett Firenze, Verona, München és Stockholm operaházaiban is. 1956 decemberében Münchenben, a <i>Hovanscsina</i> színpadra állítása közben érte a halál. Oláh nemcsak ragyogóan tehetséges, de páratlanul termékeny művész is volt: 35 évi működése alatt	 Oláh Gusztáv operai dolgozószobájában a Don Juan díszlettervét festi	
-----	---	--	--

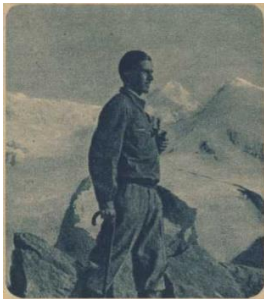
	csaknem 400 előadáshoz tervezett díszleteket és jelmezeket, méghozzá olyan színvonalon, ami az operai látványt generációk számára meghatározó élménnyé tette. Művészetéről ma már csak két munkája alapján alkothatunk fogalmat, melyek jelenleg is láthatók az Operaház színpadán: ezek az 1937-ben tervezett <i>Bohémélet</i> és az 1950 óta óriási sikerrel játszott <i>Diótörő</i> .		
3.3	„Én a színházi viharokat jól bírom. Ezekhez már gyermekkoromban megedződtem – ugyanis ideg- és elmegyógyintézetben születtem.” (Oláh Gusztáv azonos nevű édesapja híres ideggyógyász volt, az anyalföldi elmegyógyintézet igazgató-főorvosaként dolgozott 35 éven át) „Rendezőpéldányában előre kidolgozta, lerajzolta a szereplők játékának minden mozzanatát. Ez ... magasfeszültségű életárammal telt meg a próbákon.” (Nádasdy Kálmán) „Egyszeri és rendkívüli operaszínházi zseni. Az egész zeneszínház volt a sejtjeiben. Ha átnézett egy zongorakivonatot, vagy partitúrát, néhány rövid óra alatt mindent tudott a darabról. A stílár és technikai megoldásokon kívül még a költségvetést is meg tudta mondani, s hogy a műhelyek hány munkaóra alatt készíthetik el az előadáshoz szükséges munkálatokat.” (Huszár Klára)	 Oláh Gusztáv, 1934 Oláh Gusztáv a <i>Sába királynője</i> előadásának díszletmunkásaival, (évszám)	VITRIN Oláh Gusztáv vázlatkönyvének másolata] Oláh Gusztáv gyermekkorától céltudatosan készült a tervezői pályára: a hagyatékában fennmaradt fiatalkori vázlatkönyvekből már szinte a „kész” tervező rajzai tárulnak elének.

Bartók: *A kékszakállú herceg vára*, 1936. A felújítás alkotói: Nádasdy Kálmán, Székely Mihály, Oláh Gusztáv, Bartók Béla, Némethy Ella és Sergio Failoni

Szegeden rendez

		  Az operán kívül Oláh Gusztáv másik szenvedélye az utazás volt	
3.4			ÉRINTŐKÉPERNYŐ (Márk Tivadarral közös) Oláh Gusztáv - díszlet és jelmeztervek, megvalósult előadásokról fotók - archív film (<i>Valamit visz a víz</i> - Oláh Gusztáv rendezésében) - filmfelvételen ma is látható munkái (<i>Diótörő</i>, <i>Bohémélet</i>)

Márk Tivadar

HELY	SZÖVEG	KÉP	
3.4	„A színpadi ruhák olykor becsapják az embert, közelről nem olyan szépek, mint a reflektorok fényében. A tervezőnek tudnia kell, milyen látványt nyújtanak az általa elgondolt jelmezek a színpadon. Régebben előfordult, hogy jelmezbálokra egy-egy opera valamelyik szereplőjének ruháját elkérték, és aztán nem akarták elhinni, hogy ezek azok a ruhák, amelyeket ők az előadáson megcsodáltak.” (Márk Tivadar)		ÉRINTŐKÉPERNYŐ (Oláh Gusztávval közös) Márk Tivadar - jelmeztervei, kész jelmezekről fotók, filmek (<i>Lúdas Matyi</i>, <i>Pacsirta</i>, <i>Napfény a jégen stb</i>) - Márk Tivadar archív filmeken (<i>Husztli kaland</i>, <i>Csárdáskirálynő</i>, <i>Tálatum: portréfilm</i> részletek) - Játékok: terv és megvalósult jelmez együtt

3.5	MÁRK TIVADAR, jelmeztervező (Rákosliget, 1908 – Budapest, 2003) Márk Tivadar 1932-ben szerzett diplomát az Iparművészeti Főiskola textil szakán. 1934-ben került gyakornokként az Operaház jelmeztárába, ahol hamarosan Oláh Gusztáv és Fülöp Zoltán asszisztense, jelmezterveik kidolgozója, majd a jelmeztár vezetője lett. Oláh Gusztáv mellett olyan iskolába került, ami meghatározó lett egész későbbi munkásságára. Megtanulta, hogy a jelmezek tervezésében nem az öncélú szépségre, hanem a díszlettel és a kellékekkel való maximális összhangra kell törekedni. Első önálló munkája Muszorgszkij Hovanscsina c. operája jelmezeinek megtervezése volt 1936-ban. 1938-tól kinevezett jelmeztervező, s hamarosan rá hárul a bemutatott darabok többségének ruhatervezése, 1945-ig a jelmeztár vezetője, 1958-tól vezető tervező. Első, és egyben utolsó munkahelyén, Operaházban, 1981-es nyugdíjba vonulása után is aktívan működött. A Zeneművészeti Főiskola opera tanszakán 1957-től megszakításokkal 1984-ig tanított. Számos prózai színháznak és szabadtéri színpadnak dolgozott rendszeresen és húsz magyar film jelmezeit tervezte. Sok alkalommal dolgozott külföldön is, többek között Bécs, Róma, Melbourne, Kolozsvár, Köln, Düsseldorf, Chile operaházaiban. Munkásságát érdemes és kiváló művész címmel valamint Kossuth-díjjal tüntették ki, az Operaház örökös tagja és mesterművésze. <i>„Márk Tivadar a jelmezen kívül is mindenhez értett. Bámulatos enciklopédikus műveltsége egyedülálló volt.”</i> (Szinétár Miklós)	 Márk Tivadar a <i>Pillangókisasszony</i> jelmezeit tervezi „A jelmez a szereplő lelki ruhája.” „Szívós vagyok. Vagy talán több: egy picit fanatikus.” „Tanuljanak sokat. Tanuljanak nyelveket, így jobban megérthetik más népek kultúráját. Legyenek minél nyitottabbak, mert aki bezárkózik a maga vélt kultúrájába, az zsákutcába kerül, melyből nincs kiút. Be kell kerülni a népek országújtjára és ott jól kinyitni a szemet. Mindent, amit lehet, el kell tanulni másoktól, s a tanultakat önmagunkon, sajátos nemzeti kultúránkon átszűrve igyekezzünk visszaadni a többi nemzetnek is.” Válogatás Márk Tivadar jelmezterveiből	 Márk Tivadar Melis Györgyre próbálja Don Juan jelmezét, 1956 Válogatás Márk Tivadar jelmezterveiből
------------	--	--	---

„Márk Tivadar minden egyes figurának külön karaktert adott a jelmezzel. Soha nem rendelt ötven pár egyforma csizmát vagy kabátot. Minden egyes figurát külön kitalált, külön rajzolt meg, mindegyiküknek külön története volt.”
(Turnai Tímea)

„Nekem Márk Tivadar egy etalon.”
(Vágó Nelly)

3.6			Jelmezinstalláció Márk Tivadar óriási tervezői munkásságának érzékeltetésére: (a tömb két oldallapja között, a tömb vége üveglappal lezárva, onnan lehet benézni. Két szemben álló nagy méretű tükör közé 30-40 kivágott jelmezterv belógatása, így megsokszorozódnak a figurák, kis mozgásuk dinamikus látványt hoz létre)
3.8			JELMEZ Márk Tivadar egyik megmaradt vagy rekonstruált jelmeze babán, mögötte a felnagyítva a jelmezterv (pl. <i>Borisz Godunov</i>)

3.7

Ránki György: Pomádé király, 1953 – Márk Tivadar jelmezterve (OSZK Színháztörténeti Tár)

VAGY

másik nagy fotó, amelyen Márk Tivadar is szerepel